

Utslipp til gode sjøresipienter

Teknikk og problemer fra kommunal synsvinkel

Av Nils Kaltenborn.

Nils Kaltenborn er teknisk sjef i Vestvågøy kommune i Lofoten.

*Innlegg på seminar i Norsk Vannforening
4. juni 1991.*

Vestvågøy ligner mange norske kystkommuner med øyer, fjorder og skjærgård. Og havet som beveger seg inn og ut med strømmer, flo og fjære. Store vannmasser. Vannforurensning må vel være et lite problem i slike områder der næringslivet hovedsakelig er basert på fiske og jordbruk. Jeg snakker nå om såkalt gode sjøresipienter som er temaet på dette seminaret. For visst har vi forurensning, råttent vann, eutrofiering m.m. når vi snakker om inne-stengte poller og viker og i elver og ferskvann. Og det blir nødvendig med store investeringer i renseanlegg m.v. Ikke nok med det, Vestvågøy er en av Nord-Norges største jordbrukskommuner og her er nok å gjøre med gjødselkjellere, silo m.v. men nå dreier det seg altså om «de gode sjøresipienter».

Vestvågøys gode sjøresipienter består av:

- 1) en fjord — Buksnesfjorden — med utslipp på omkring 7000 pe, i all hovedsak kloakk. Fjorden er 7 km lang og har ingen utpregete terskler.
- 2) Farvannene omkring diverse tettsteder med fra noen få 10-talls personer og opp til 1200 personer. I disse tettstedene er det som regel fiskeindustri og gjerne fiskeoppdrettanlegg i nærheten.

1) Buksnesfjorden

Vi har mange utsagn fra folk om at fjorden er sterkt forurenset. Disse utsagnene dekker alt fra antagelser om at slik må det være til observasjoner av lukt og gjenstander. Dykkere har rapportert om råtne masser på bunnen. De eneste av disse utsagnene vi kan bekrefte er lokale problemer med lukt og gjenstander. Dette er en følge av langgrunne forhold innerst i fjorden kombinert med tildels dårlige kloakkledninger som ikke går langt nok ut/ned. Vi har undersøkt bunnen med tanke på råtne masser uten å finne noe. Vi kan ikke avkreffe slike forhold, men vi vil i hvert fall hevde at de er meget lokale. Målinger i de frie vannmasser gir ingen indikasjoner på organisk forurensning. Vår konklusjon er derfor at fjorden har tilstrekkelig selvrensende evne.

Renseprinsippet må være gode utslippsledninger tilstrekkelig langt under laveste lavvann. En enkel mekanisk rensing (siling) kan bli nødvendig for å fjerne synlig forurensning (bind, etc.). Der hvor vi har gode utslippsforhold har vi ikke registrert nevneverdige problemer med slik synlig forurensning.

2) Problemene rundt våre øvrige tettsteder.

Problemene her knytter seg også til dårlige og for korte avløpsledninger. Et spesielt problem er knyttet til selve havneområdene. Disse er relativt innelukede farvann med betydelige utslipp av

kloakk og med store utslipp fra fiskeindustrien. Forurensningsutviklingen er her tydelig i og nær driftsseasonene for industrien. Ellers virker det som om vannutskiftningen de fleste steder raskt gir gode forhold utenom sesongen.

Renseprinsippet for disse farvannene/tettstedene blir også gode utslippsledninger til tilstrekkelig dyp. Utslippene fra fiskeindustrien og bebyggelsen til selve havneområdene bør reduseres, eventuelt føres ut av havneområdene.

Jeg har hittil snakket om forurensning primært som organisk belastning. Det kan jo tilføyes at dersom dette likevel skulle vise seg å være et problem, så bør søkelyset kanskje først og fremst rettes mot oppdrettsnæringen.

I forbindelse med lokaliseringen av ny interkommunal fyllplass i Lofoten har vi vurdert forurensning med tungmetaller. Enkle beregninger viser at sigevannet fra en søppelplass ikke skal fortynnes mange ganger før konsentrasjonen av tungmetaller er lik det som er naturlig i havvann. Vi har undersøkt tungmetallinnholdet i grisetang og blåskjell i umiddelbar nærhet til en søppelplass i Vesterålen og en i Lofoten. Konsentrasjonene holder seg klart under den laveste grenseverdi for det som NIVA kaller lite forurenset farvann. Dette gjelder i hovedsak for elementene kopper, sink, cadmium og bly. For jern er verdiene noe over nevnte grenseverdi.

Lofoten inneholder i meget liten grad industri med utslipp av tungmetaller

o.l. Jeg trekker derfor den konklusjon at tungmetallforurensning fra kloakkutslipp på Vestvågøy neppe er noe problem.

Jeg står igjen med den enkle konklusjon at «the solution to pollution in delution». Problemene med å gjennomføre konkrete løsninger ligger i noen grad på det tekniske plan med lange utslippsledninger i tildels værharde strandområder. Et annet problem knytter seg til behovet for å samle de mange utslipp til få p.g.a. mulige framtidige krav om mer avansert rensing. Topografien er slik mange steder at en slik samling vil bli meget kostbar. Dessuten, vi har som nevnt innledningsvis verdifulle innlandsvassdrag som er kraftig forurenset. Disse må prioriteres først.

En liten ettertanke til slutt. Rett utenfor Vestvågøy — i Vestfjorden ligger et av verdens viktigste matkammer og gyteområder. Jeg tenker på Lofottorsken eller skreien. Vi har fått mange oppdrettsanlegg, og de har fått sykdommer. Nylig kom også meldingen om at «giftalger» har drept 150 tonn oppdrettslaks i Nordland og Troms. Dette har hittil vært et nesten bare sør-norsk fenomen, men nå har det altså også nådd Nord-Norge. Det kan jo tenkes at den kunnskap vi etterhvert erverver oss peker på sammenhengen mellom giftige alger etc. og kloakkutslipp som gjør at mine beraktninger foran må revideres helt.